

Euroopan talous- ja sosiaalikomitean lausunto aiheesta ”Ehdotus Euroopan parlamentin ja neuvoston asetukseksi, jolla luodaan edellytykset alueellisten yhteistyöohjelmien PEACE IV (Ireland-United Kingdom) ja Yhdistynyt kuningaskunta – Irlanti (Ireland-Northern Ireland-Scotland) jatkamiselle Yhdistyneen kuningaskunnan erotessa Euroopan unionista”

(COM(2018) 892 final – 2018/0432 (COD))

(2019/C 190/05)

Yleisesittelijä: **Jane MORRICE**

Lausuntopyyntö	Euroopan parlamentti, 14.1.2019
	Euroopan unionin neuvosto, 15.1.2019
Oikeusperusta	Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 178 artikla
Vastaava erityisjaosto	”talous- ja rahaliitto, taloudellinen ja sosiaalinen yhteenkuuluvuus”
Hyväksyminen täysistunnossa	20.2.2019
Täysistunnon nro	541
Äänestystulos	102/1/0
(puolesta / vastaan / pidättyi äänestämästä)	

1. Päätelmät ja suositukset

1.1 EU:n Pohjois-Irlannille antaman tuen ja erityisesti PEACE- ja Interreg-ohjelmien jatkuminen sen jälkeen, kun Yhdistynyt kuningaskunta on eronnut EU:sta, ei ole vain tärkeää vaan myös välttämätöntä, kuten Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin rajasta brexit-neuvotteluissa käytyjen keskustelujen haasteellisuus on osoittanut.

1.2 ETSK pitää erittäin tervetulleena ehdotusta jatkaa EU:n PEACE-ohjelmaa Pohjois-Irlannissa ja Irlannin rajamaakunnissa sen jälkeen, kun Yhdistynyt kuningaskunta on eronnut EU:sta. ETSK pitää arvossa sitä, että EU:lle rauhanprosessin tukeminen on tärkeintä, ja tunnustaa, että PEACE-ohjelmalla on ollut merkittävä vaikutus rauhan ylläpitämisessä alueella. Tämä noudattelee Euroopan parlamentin syyskuussa 2018 antamia päätelmiä ⁽¹⁾, joiden mukaan PEACE-ohjelma kelpaisi malliksi muulle maailmalle.

1.3 Kun lisäksi otetaan huomioon brexitin aiheuttama poliittinen, taloudellinen ja sosiaalinen epävarmuus ja epävakaus, on kansalaisyhteiskunnan toimijoille elintärkeää, että EU tekemänsä sitoumuksen mukaisesti tekee kaikkensa sen eteen, ettei Pohjois-Irlannissa jatkossakaan puhkea konflikteja ja että se jatkaa sovinnontekoa soveltaen EU:n tavaramerkiksi muodostunutta alhaalta ylöspäin suuntautuvaa lähestymistapaa rauhanrakentamiseen ja konfliktinratkaisuun.

1.4 Pohjois-Irlannin PEACE-ohjelma on arvokkain ja tuloksekkain Euroopan unionin koskaan toteuttama väline rauhan rakentamiseksi konfliktitilanteessa. Se perustettiin vastauksena Pohjois-Irlannin tulitaukoon vuonna 1995. PEACE-ohjelmasta on investoitu yli 2 miljardia euroa yhteisöjen välisiin, rajanylittäviin ja muihin sovintohankkeisiin kuluneiden 24 vuoden aikana.

1.5 Kaikki Belfastin pitkänperjantain sopimuksen osapuolet ovat tunnustaneet PEACE-ohjelman merkittävän panoksen rauhanprosessissa. PEACE-ohjelma on ainutlaatuinen sikäli, että mikään muu EU:n omalla alueellaan toteuttama tukitoimi ei ole niin laaja. Se kokoaa yhteen Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin sidosryhmät EU-tason rakenteeseen ainoana tarkoituksenaan suojella rauhanprosessia ja edistää rauhanrakentamista alueella ja sen ulkopuolella.

⁽¹⁾ Eurooppa-neuvoston puheenjohtajan Donald Tuskin sanoin: ”Me emme pelaa uhkapeliä rauhalla tai aseta sovinnolle vanhenemispäivää... Antakaa meille uskottavat takeet rauhan säilymisestä Pohjois-Irlannissa, niin Yhdistynyt kuningaskunta voi lähteä EU:sta uskottuna ystäväenä.”

1.6 Brexit-prosessin ja Yhdistyneen kuningaskunnan mahdollisen eron aiheuttama äkillinen mullistus edellyttää EU:lta toimia rauhanprosessin turvaamiseksi tavalla, joka vastaa alueen tarpeisiin brexitin jälkeisessä tilanteessa. Sitoutumalla tukemaan jatkossakin rajatylittäviä PEACE- ja Interreg-ohjelmia EU ottaa tärkeän askeleen oikeaan suuntaan. Sitoumuksella turvataan kiistatta ratkaisevan tärkeä osa EU:n alueelle antamasta tuesta, mutta enemmänkin voitaisiin ja pitäisi tehdä.

1.7 Kiireellisemmät tarpeet ilmenevät brexit-neuvottelujen aikana ja niiden jälkeen, kun yhteisöjen väliset jännitteet kasvavat ja Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin lojaaliuden kohteet erkanevat entisestään niin kadulla kuin rajallakin. EU voisi hyvän tahdon eleenä sitoutua korottamaan EU:n PEACE-ohjelman rahoitusta seuraavalla kierroksella ja sijoittamaan Euroopan rauhan- ja sovinnonkeskuksen Belfastiin, kuten aiemmissa ETSK:n^(?), Euroopan parlamentin ja Euroopan komission asiakirjoissa on esitetty. Se olisi konkreettinen osoitus EU:n sitoutumisesta rauhanprosessiin pitkällä aikavälillä.

2. Taustaa

2.1 Ensimmäisessä PEACE-ohjelmassa tunnustettiin Pohjois-Irlannin tilanteen vakavuus ja herkkyyks. Se suunniteltiin kaikenkattavaksi välineeksi, jolla pyrittiin murtamaan esteet vihamielisten ja jakautuneiden yhteisöjen väliltä. PEACE-ohjelmaa perustettaessa on kuultu poliittisia, hallinnollisia ja vapaaehtoissektorin sidosryhmiä, ja siinä käytetään alhaalta ylöspäin suuntautuvaa lähestymistapaa, jossa ovat aktiivisesti osallisina heikoimmassa asemassa olevat yhteiskuntaryhmät, kuten lapset ja naiset sekä konfliktin uhrin ja osapuolet.

2.2 PEACE 1 -ohjelmassa toteutettujen tukitoimien avulla perustettiin ruohonjuuritason organisaatioita tekemään yhteistyötä "toisten" kanssa. Tämä saatiin aikaan antamalla EU:n rahoituksen valvonta ja jakelu valtaosin paikallisten ryhmien ja valtuustojen tehtäväksi. PEACE-ohjelmalla kannustettiin toteuttamaan hankkeita, joissa on kyse rauhanrakentamisesta, konfliktien ratkaisemisesta, yhteisymmärryksen löytämisestä sekä traumojen ja historian painolastin purkamisesta. PEACE-ohjelmalla on saatu aikaan lukuisia tuloksia, ja sen osuus vuoden 1998 rauhansopimuksen pohjatyössä oli merkittävä. Nykyisin PEACE-ohjelmaa toteuttaa erityinen EU:n ohjelmista vastaava elin (SEUPB) eli Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin rajan ylittävä organisaatio, joka on perustettu sopimuksella, jonka kautta kaikki EU:n rauhantyöhön osoittama ja rajatylittävä rahoitus hallinnoidaan.

2.3 PEACE-ohjelman jatkaminen on elintärkeää, jotta voidaan varmistaa, että alue ei lojaaliuden kohteiden erkanemisesta johtuvien haasteiden seurauksena liu'u takaisin konfliktitilaan, joka saattaisi pahentaa brexitin jälkeistä tilannetta, mistä neuvottelujen aikana ilmenneet jännitteet ovat antaneet esimakua. PEACE-ohjelman jatkumisen merkitys on nyt ratkaisevampi kuin koskaan aiemmin vuoden 1998 jälkeen. Sitoutuminen brexit-neuvotteluissa Belfastin pitkänperjantain sopimuksesta kiinni pitämiseen ja tiukan rajavalvonnan mahdollisuuden sulkemiseen pois on tervetullutta. PEACE-ohjelmalla voi olla ratkaiseva rooli siirtymän tukemisessa, olipa siirtymä millainen tahansa. Irlannin raja on brexitin haastavin kysymys nykyisten neuvottelujen jälkeenkin. Tästä syystä rajatylittävät PEACE- ja Interreg-ohjelmat ja vuoropuhelun jatkuminen Yhdistyneen kuningaskunnan ja Irlannin välillä ovat sekä tärkeitä että välttämättömiä tekijöitä.

3. Yleiset suositukset

3.1 Ohjelmaa jatketaan vuodesta 2020 PEACE Plus -nimisenä, ja siinä vaiheessa olisi syytä harkita eräitä parannuksia. Ne voidaan jakaa viiteen pääryhmään.

3.1.1 Olisi kiinnitettävä enemmän huomiota yhteisen yhteiskunnan edistämiseen aitojen yhteisöjen välisten toimien avulla. Ensimmäisenä painopisteenä tulisi olla yhdenmukainen koulutukseen ja rajatylittäväille media-, kulttuuri- ja urheiluvaihdolle osoitettavan tuen lisääminen. Lisäksi olisi tärkeää toteuttaa yhteisölähtöisiä parannuksia fyysiseen ja sosiaaliseen ympäristöön, kuten monet jakautuneita yhteiskuntia erottavat "rauhanmuurit" osoittavat.

3.1.2 Nk. yhden identiteetin (single identity) hankkeiden tukea tulisi käyttää luottamuksen rakentamiseen jakautuneissa yhteiskunnissa vain, jos se palvelee aidosti vuorovaikutukseen ryhtymistä "toisten" kanssa. Ongelmana eräissä PEACE-rahoituksissa on ollut erään asiaa hyvin tuntevan kommentoijan mukaan "liikaa porkkanaa ja liian vähän keppiä".

3.1.3 PEACE-ohjelmaan liittyvä viestintä ei ole täyttänyt vähimmäisvaatimustaan eli varmistanut, että kansalaiset tuntevat täysin EU:n roolin. SEUPB ponnistelee asian hyväksi, mutta Euroopan komission, ministeriöiden, vaikuttajien ja muiden tahojen tulisi tehdä enemmän EU:n roolin tunnistamiseksi, selittämiseksi ja osoittamiseksi käyttämällä valkoinen kyyhky -merkkiä EU:n rahoittamien PEACE-hankkeiden tunnuksena.

(?) Ks. ETSK:n lausunto, SC/029 – Pohjois-Irlannin rauhanprosessi, annettu 22. lokakuuta 2008 (EUVL C 100, 30.4.2009, s. 100).

3.1.4 On tärkeää, että käytössä on selkeät seuranta- ja arviointimenettelyt, joissa tuloksia mitataan myös siitä näkökulmasta, muuttavatko ne asioita, sen sijaan että tarkastellaan vain asiantuntijoiden kykyä merkitä rasteja ruutuihin. Eräät pienet yhteisöryhmät, jotka tarvitsisivat tukea eniten, eivät pidä EU:n rahoitusta ”vaivan arvoisena” ja katsovat sen rasittavan suuresti arvokkaita henkilöresursseja, joita niillä ei ole varaa tuhlat.

3.1.5 Euroopan parlamentin vuonna 2018 antaman päätöslauselman⁽³⁾ mukaan PEACE-ohjelman olisi oltava EU:n ajama malli pysyvään rauhaan pääsemiseksi muualla Euroopassa ja maailmassa. Samoilla linjoilla on ETSK:n lausunto, jossa ehdotetaan EU:n johtamaa maailmanlaajuista rauhanrakentamisaloitetta, joka perustuisi PEACE-ohjelman malliin ja jossa luodaan Euroopan rauhanpolku Pohjois-Irlannista Nikosiaan. Tämä valkoisen kyyhkyn polku kulkisi samaa reittiä kuin irlantilainen pyhiinvaeltaja Columbanus ja yhdistäisi Euroopan kummallakin laidalla sijaitsevat jaetut saaret länsirintamaa ja Balkanien maiden kautta kulkevaa reittiä pitkin⁽⁴⁾.

3.2 Pääasialliset linjaukset PEACE-ohjelman tiettyjen osa-alueiden parantamiseksi tulevat ”Brysselistä”, mutta uusi vuoden 2020 PEACE Plus -ohjelma tarjoaa myös tilaisuuden tiivistää yhteyksiä kansalaisyhteiskuntaan EU:n tavoitteiden ja arvojen edistämiseksi Pohjois-Irlannissa. Tämä ei saisi lisätä byrokratiaa, vaan sen tulisi rakentaa luottamusta ja parantaa EU:n roolin ymmärtämistä rauhan ja sovinnon tukemisessa.

3.3 Olisi aloitettava vastaava kuulemisprosessi kuin minkä Euroopan komission entinen puheenjohtaja Jacques Delors toteutti PEACE 1 -ohjelmaa varten vuonna 1994, jotta voitaisiin paitsi lisätä yhteisöllistä sitoutumista rauhanrakentamiseen myös edistää yhteistä oppimista. Voitaisiin perustaa Delorsin ennen toimikautensa päättymistä perustaman työryhmän kaltainen työryhmä, jota johtaisi puheenjohtaja Juncker yhdessä kolmen pohjoisirlantilaisen Euroopan parlamentin jäsenen ja Euroopan komission pääsihteerin kanssa ja joka työskentelisi rinta rinnan komission nykyisen työryhmän kanssa tehden yhteistyötä SEUPB:n ja Euroopan komission Belfastin, Dublinin ja Lontoon edustustojen päälliköiden kanssa.

4. Keskeiset yksityiskohtaiset suositukset vuoden 2020 jälkeiselle PEACE-ohjelman rahoituskierrokselle

- Olisi annettava enemmän painoarvoa hankkeille, joissa keskitytään nk. yhden identiteetin toiminnan ja yhteisöjen välisen toiminnan yhdistämiseen. Yhteistoiminnalliset hankkeet ovat suositeltavia.
- PEACE-ohjelman voimassaoloaikaa olisi pidennettävä. Konfliktin muuntuminen vie aikaa ja edellyttää nykyisiä rahoitusjaksoja pidempiaikaista sitoutumista.
- Olisi harkittava suositusta, jonka mukaan tulevissa EU:n PEACE-ohjelmasta rahoitettavissa hankkeissa käytetään valkoinen kyyhky-tunnusta sekä EU:n lippua ja tekstiä ”EU:n PEACE-ohjelman rahoittama”.
- PEACE-ohjelman seurantaelimissä tulisi jatkossakin olla kansalaisyhteiskunnan edustajia ja myös sellaisia tahoja, jotka eivät ole kaikkein helpoimmin saatavilla tai pisimpään vaikuttaneita toimijoita. Yhteisöjen sisällä toimivia tahoja tulee auttaa tehokkaammin kasvamaan.
- Olisi harkittava paikallistoimikuntien perustamista PEACE-ohjelman yhteyteen vastaamaan yhteydenpidosta valtuustoihin, edustajakokoukseen ja muihin päättäjiin.
- Olisi varmistettava valkoisen kyyhkyn polku -käsitteestä tiedottaminen, rauhanrakentajien verkottuminen ympäri Eurooppaa, tosielämän tarinoiden käyttäminen konfliktitietoisuuden parantamiseen ja kansalaisten aktiivinen osallistuminen rauhanpolkuun.

⁽³⁾ Euroopan parlamentin päätöslauselma 11. syyskuuta 2018 EU:n koheesiopolitiikan vaikutuksista Pohjois-Irlantiin.

⁽⁴⁾ Ks. ETSK:n lausunto ”Valkoinen kyyhky -toimintatapa – Ehdotus EU-johtoiseksi globaaliksi rauhanrakentamisstrategiaksi”, ei vielä julkaistu virallisessa lehdessä.

- Olisi vahvistettava alkuperäinen sitoumus perustaa Pohjois-Irlantiin Euroopan rauhankeskus, josta olisi yhteydet keskukseen Nikosiassa. Näistä keskuksista käsin levitettäisiin tosielämän käytännön rauhanrakentamista Euroopan ja maailman laajuisesti, jotta varmistetaan, että Pohjois-Irlannin rauhanprosessista ja muualta kovalla hinnalla saatua kokemusta hyödynnetään jatkosakin niiden hyväksi, jotka elävät konfliktin keskellä tai konfliktinjälkeisessä yhteiskunnassa.

Bryssel 20. helmikuuta 2019.

Text to be inserted
Euroopan talous- ja sosiaalikomitean puheenjohtaja
Luca JAHIER
